

Setembre social | | Actualitzat el 30/07/2019 a les 20:56

Cuidem Lluçanès: combatre l'atur femení però també dignificar el sector de les cures

La cooperativa, que ofereix serveis d'acompanyament i de cura a la llar, entre altres, ja ha superat les 180 persones sòcies en poc més d'un any de vida | Un dels reptes al qual s'enfronten és conscienciar que la dignificació del sector comporta un cost que hauria d'assumir en part l'usuari final

El consell rector de Cuidem Lluçanès. D'esquerra a dreta, Deirdre Crowley, Anna Salas, Sandra Martínez, Montse Argila, Mercè Panyella i Isaac Peraire | Josep Comajoan

El 6 de juliol va fer un any que va fer-se a Prats de Lluçanès l'assemblea constitutiva de la cooperativa Cuidem Lluçanès. Es tracta d'un dels projectes cooperatius més emblemàtics dels que s'han engegat en els últims anys a Osona i el Lluçanès. Ho és per la seva singularitat, d'un grup de persones -fonamentalment dones- que s'associen per intentar posar remei a un seguit de mancances del Lluçanès. Una comarca afectada des de fa anys de diverses problemàtiques, des de l'atur femení al despoblament, passant per altres de més comunes amb altres territoris, com és el treball precari en alguns àmbits laborals, com el de l'atenció a les persones o el treball a la llar, gairebé sempre operant des de l'economia submergida. Un any després, no sense haver hagut de fer algunes modificacions doloroses en el projecte inicial i havent passat estones de «riures i llàgrimes», Cuidem Lluçanès ja se la presenta des de diferents fòrums com un model de treball des de l'economia social i solidària en un territori rural com és el Lluçanès.

Cuidem Lluçanès té el seu germen en l'any 2017, quan el Consorci del Lluçanès té la possibilitat

d'optar a un dels ajuts del Programa d'Economia Social de la Generalitat i acollir-se a un dels anomenats Projectes Singulares. Es tracta de projectes que fomenten l'ocupació a partir de l'economia social i solidària i que en aquest cas també va rebre l'acompanyament de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central. «Teníem clar el projecte havia d'afrontar alguns dels reptes que tenia el Lluçanès, com és el de l'atur femení a partir dels 45-50 anys», explica Xevi Barniol, director tècnic del Consorci. I és a partir d'un treball conjunt amb l'Ateneu, però també Creacció i el Departament de Treball, que es decideix impulsar un projecte d'atenció a les persones a partir d'una cooperativa integral de la que en formin part tant les persones que hi treballen com les que fossin usuàries dels serveis que s'hi oferirien. Amb l'objectiu de resoldre els problemes d'atur femení i d'economia submergida del sector, però fent-ho a partir d'uns principis d'igualtat, transparència i treball horitzontal a partir del mateix moment que es prenen les decisions.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=CL7JpwaUIKI>

La primera reunió informativa va ser l'octubre de 2017, i aquí ja es van endur la primera sorpresa, ja que a part del grup promotor, format per dones que ja provenien del sector social o sanitari i de les cures -algunes d'elles també en situació d'atur- el projecte va engrescar a moltíssima gent més, entre elles moltes dones grans en situació de certa dependència en la seva llar. I va ser quan es va decidir tirar endavant amb Cuidem Lluçanès. Algunes de les dones que n'havien format part inicialment se'n van acabar apartant, però d'altres s'hi van incorporar en els mesos següents. Mentrestant, amb el suport tècnic de Consorci i Ateneu es tirava endavant tota la paperassa administrativa i s'anava definint el catàleg de serveis. «Teníem clar que el projecte havia d'ajudar a assentar la població en una zona rural com la nostra», explica Isaac Peraire, fins ara president del Consorci del Lluçanès i una de les persones claus en el naixement del projecte.

Cooperativa de consumidores i usuàries, però de moment sense les sòcies treballadores

Al cap de vuit mesos de feina intensa, la primera pedra en el camí. Es va haver d'acabar optant per no ser inicialment una cooperativa integral de treballadores i consumidores i usuàries, sinó de moment només de consumidores i usuàries. «Amb l'esperança que en algun moment les treballadores també puguin passar a ser sòcies de la cooperativa», matisen. I així de fet ho recullen els estatuts. La decisió es va prendre en part per algunes traves burocràtiques que es van trobar, però també perquè per sorpresa seva algunes de les possibles treballadores que haurien pogut optar a participar del projecte al final es van fer enrere, algunes en comprovar que els continuava sortint més a compte a curt termini treballar en l'economia submergida que regularitzar la seva situació laboral i guanyar seguretat laboral a través d'una empresa formal com és la cooperativa.

El moment històric de la votació a l'assemblea constitutiva de Cuidem Lluçanès, el 6 de juliol de 2018

I així el 6 de juliol de 2018 es constituïa oficialment la cooperativa en una concorreguda primera assemblea, i l'octubre d'aquell mateix any, 12 mesos després de la primera reunió, es començava a treballar i a oferir els primers serveis. «Jo en algun moment havia fet broma dient que necessitàvem 150 socis, però ho deia com qui diu una bestiesa», recorda Mercè Panyella, una de les impulsores de Cuidem Lluçanès i membre del primer consell rector. Doncs bé, es va començar amb 160 socis i actualment ja es va pels 180. Cada soci paga 20 euros com a quota única per entrar a formar part de la cooperativa, amb tots els drets de participació reconeguts en la presa de decisions de la mateixa.

«Teníem molt clar des del principi havia de ser una cooperativa, ja que això ens permetia que cada persona tingués un vot igual al de les altres, el model no havia de ser el d'una empresa normal, sinó un de fonamentat en la justícia, la solidaritat i la igualtat», explica Sandra Martínez, una altra de les impulsores i secretària del consell rector. A part dels socis consumidors també tenen la figura del soci col·laborador, que paga una quota inicial de 300 euros, i que està pensat bàsicament per a administracions. Actualment ho són el Consorci del Lluçanès mateix, a part dels ajuntaments de Prats, Sant Boi de Lluçanès, Sant Martí d'Albars i Sobremunt. Amb alguns d'aquests ajuntaments també han arribat a acords per fer-los totalment o parcial la neteja de les instal·lacions o bé, en el cas de Prats, portar la dinamització de L'Espai, el centre cívic de la població, a canvi de poder-ne fer ús sense haver de pagar quota.

Conscienciar que dignificar les cures té un cost econòmic

Ara, a part d'aconseguir clientela nova, oferir nous serveis per fer més atractiva l'oferta i prestar un servei acurat i de proximitat, tenen per davant un altre repte important: el de la conscienciació de la població -però també d'algunes treballadores del sector- que la cooperativa, que està declarada oficialment sense ànim de lucre, no busca el benefici econòmic, però sí dignificar els treballs de cures, i això passa per dotar a les persones que hi treballen d'unes condicions dignes. I això té un cost, que passa perquè la tarifa de Cuidem Lluçanès siugi en alguns casos una mica més alta que el preu de mercat que s'està pagant des de l'economia submergida. «Costa conscienciar la població en aquest aspecte, a poc a poc es va aconseguint, però voldríem que el procés anés més de pressa», es lamenten, tot i no perdent el somriure en cap moment de la conversa. Amb tot, per exemple, per tasques de neteja de la llar estan cobrant 12 euros més IVA, que surt a 14,50 l'hora. Si tenim en compte que això permet regularitzar la situació legal de les persones que hi

treballen i, en definitiva, dignificar les seves condicions laborals, consideren que el preu tampoc és tan alt.

Reunió del consell rector de la cooperativa a L'Espai de Prats de Lluçanès, on tenen la seu Foto: Josep Comajoan

Al principi, de fet, bona part dels serveis que se'ls van requerir eren de neteja a la llar. «No era l'objectiu principal centrar-se en aquest servei, però també està bé, ja que així el traiem del diner negre», declara Sandra Martínez. La dispersió del territori, amb una gran extensió per a molt poca població, és un altre dels hàndicaps que han d'anar superant. En contrapartida, estan molt animades pel fet que han rebut diverses propostes, tant de persones que els ho demanen com de professionals que volen implicar-se en el projecte i que els ha permès ampliar al llarg d'aquest 2019 el catàleg de serveis a partir del que anomenen Cuidem Plus. El servei va més enllà de l'acompanyament i assistència a persones grans o dependents o la cura de la llar. Així, actualment ja s'estan oferint, entre altres, serveis de reforç escolar i acompanyament en l'estudi, teràpia amb flors de Bach, reiki, teràpia gestalt o acompanyament en l'organització de la cuina, que va des de formació en receptes bàsiques, planificació de menús o com preparar-nos la carmanyola, a ajudar a fer la comprar i preparar el menjar a persones grans o dependents.

«Per a mi és una experiència potent», diu Mercè Panyella. «Ha estat molt enriquidor anar construint el projecte, tenint en compte que no som una cooperativa nascuda de persones que ja ens coneixíem, sinó que hem anat fent-nos el projecte comú a poc a poc», afegeix. «Hem tingut molts altibaixos, però ara sembla que ho anem superant», respira aliviada Anna Salas, una altra de les impulsores i actualment presidenta del consell rector. «Tampoc sabíem que seria tan difícil treure persones de l'economia submergida», lamenta Montse Argila, també membre del consell rector. «Però hem cregut en el projecte i aquí estem», conclou Salas, des del convenciment que estan treballant per donar sortida a un seguit de dones del Lluçanès, a col·laborar que determinades persones puguin quedar-se a treballar al Lluçanès i aturar així el procés de despoblament que viuen alguns municipis, però també a dignificar un sector com és el de les cures. I és en aquest sentit que, amb tots els pros i contres, ja s'està presentant Cuidem Lluçanès com un model a replicar en diferents territoris de Catalunya.

Cuidem Lluçanès i Mujeres Pa'lante, experiències pioneres en l'àmbit de les cures

Cuidem Lluçanès va ser una de les experiències que es van explicar en la primera taula territorial de l'Ateneu Cooperatiu de la Catalunya Central dedicada a la dignificació de les cures i que, simbòlicament, es va fer a la mateixa sala d'actes de L'Espai, el centre cívic de Prats on ara fa un any es constituïa oficialment la cooperativa. En l'acte es van posar sobre la taula diferents sortides per a la dignificació de les cures des de l'economia social i solidària.

Elba Mansilla, durant la seva presentació a la taula territorial de l'Ateneu Cooperatiu dedicada a les cures
Foto: Sara Blázquez

La taula la va obrir Elba Mansilla, de Coòpolis -l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona- i la cooperativa La Ciutat Invisible, i coautora de l'estudi «Economia de les cures i política municipal: cap a una democratització de la cura a la ciutat de Barcelona». Tot seguit es van explicar tres experiències que afronten directament el sector de les cures des del cooperativisme, l'esmentat de Cuidem Lluçanès; el de Mujeres Pa'lante, de Barcelona, i el de l'Ajuntament d'Hernani i la comarca del Beterri, a Guipúscoa.

Elba Mansilla va partir dels principis de l'economia feminista i de les cures. A partir de la diagnosi que van fer a la ciutat de Barcelona, plantegen un seguit de polítiques públiques i comunitàries per donar sortida a la necessitat de dignificar un sector encara molt feminitzat i racialitzat, massa invisible i amb poc reconeixement social. Mansilla reivindica el «dret a la cura universal i institucionalitzat, com la salut i l'educació», si cal assegurant-ne la sostenibilitat econòmica i financera des de les administracions. I un cop resolt els entrebancs jurídics i econòmics, l'altre gran repte: «no trobem com incorporar l'home a les cures, en això faria falta un autèntic cop d'estat».

La necessitat d'una dignificació de les cures detectada en els estudis que va presentar Elba

Mansilla xoca en part amb la realitat que van exposar tot seguit des de Cuidem Lluçanès i Mujeres Pa'lante. Totes dues experiències van coincidir en posar en valor que el fet d'haver-se constituït en cooperativa ha permès apoderar a les dones que hi participen. «Hi creiem i hi creiem molt!», afirmava Sandra Martínez, sòcia de Cuidem Lluçanès. «Ara tenim el plus que treballem juntes, ens autogestionem el nostre treball i ens organitzem la feina, és un gran pas endavant, així com l'assoliment de la capacitació professional a partir de la formació que ofereix la cooperativa», explicava Norma Véliz, de Mujeres Pa'lante. Tot plegat en un entorn rural com el que opera Cuidem Lluçanès i de dones migrades, en el cas de Mujeres Pa'lante.

Norma Véliz explicant l'experiència de Mujeres Pa'lante a l'acte de Prats de Lluçanès Foto: Sara Blázquez

El missatge optimista i d'apoderament, però, s'acompanya de la descripció d'una altra realitat: malgrat les necessitats de cures detectades pels estudis, els dos projectes encara no són sostenibles econòmicament per sí sols, ja que la societat prefereix contractar serveis més barats i precaris i amb menys valor afegit. I necessitarien un suport extern d'unes administracions que, a l'hora de licitar serveis o donar suport a l'àmbit de les cures, encara consideren estan massa ancorades en models antics que no estan concebuts per a petites cooperatives com aquestes.

Precisament des de l'àmbit de l'administració, Andoni Egia, tècnic de l'Ajuntament d'Hernani, va explicar l'experiència que estan començant a tirar endavant a la comarca guipuscoana del Beterri. Es tracta d'una cooperativa integral en l'àmbit de les cures amb una triple dimensió: la de les persones treballadores i la de les usuàries o consumidores, però també la comunitària. Els objectius passen per regularitzar i dignificar el treball en el sector, però també donar accés universal a les cures a totes les persones, independentment del nivell de renda. El projecte ha estat consensuat abans de tirar-se endavant amb entitats multiculturals i feministes del territori. La dimensió comunitària, de fet, també li donarà el fet que s'impliquin aquestes i altres entitats de la comarca com a sòcies col·laboradores de la cooperativa.